

SPECTATORIALE BESCHOUWINGEN

Instelling van Opperbevel in vredetijd en Commando Grensbeveiliging noodzakelijk.

Ons leger maakt thans een periode door, waarin de eene reorganisatie volgt op de andere en waarin veranderingen, meestal even zoovele verbeteringen, aan de orde van den dag zijn. Is zulks op zich zelf beschouwd al een buitengewoon moeilijke periode, de moeilijkheid wordt nog in het veelvoudige vergroot door de internationale spanningen die in Europa heerschen. Het is toch een algemeen erkende waarheid, dat leger-reorganisatie in een tijdperk van spanning, waarin men ieder oogenblik van den dag en van den nacht paraat moet zijn, tot de zeer ongewenschte handelingen behoort, welke handelingen men maar liever achterwege laat als de omstandigheden er niet met onweerstaanbare kracht toe dwingen. Men herinnert zich hoe vóór 1914 in Duitschland verschillende algemeen gewenschte reorganisatiën, o.a. die der legerkorpsen, achterwege bleven, omdat men de door reorganisatie ontstane verwarring, met het oog op de internationale spanning niet aandurfde.

In ons leger kunnen wij ons echter de weelde van het uitstellen van veranderingen en verbeteringen in dit spannend tijds-gewricht niet veroorloven. Daarvoor waren de tekortkomingen te groot en daarvoor was ons leger in de twintig na-oorlogsche jaren te sterk verwaarloosd. Ons werd geen keuze gelaten, wij moesten, niettegenstaande de internationale spanning, aan ons leger allerlei reorganisatiën en verbeteringen aanbrengeu op straffe van anders geheel onvoldoende bewapend en geheel onvoldoende geoefend in een mogelijk conflict betrokken te worden.

* * *

Nadat wij aan den herbouw van ons leger begonnen zijn, is, dank zij de energie van velen, reeds veel tot stand gebracht en met onverdroten ijver wordt er doorgewerkt aan verschillende andere noodige ver-

beteringen. Met name is dit laatste het geval met onze grensbeveiliging — lees mobilisatiedekking — en met onze kustbeveiliging.

Het kan echter niet ontkend worden, dat het bevelsapparaat bij de verschillende maatregelen min of meer stroef werkt. De verschillende troependeelen, die thans voor grens-, kust- en luchtverdediging aangewezen zijn, staan tactisch respectievelijk onder den Chef van den Generalen Staf, den Commandant der Vesting Holland en den Commandant der Luchtverdediging, terwijl de schakel, die deze commando's verbindt feitelijk ontbreekt, doch in wezen gevormd wordt door het Departement van Defensie, dat voor deze taak niet bestemd en dus ook niet geoutilleerd is. Behalve deze tactische commandanten zijn nog tal van andere autoriteiten noodig om deze troepen van het noodige te voorzien, als hoedanig wij noemen den Directeur voor het Materieel, den Inspecteur der Genie, den Hoofdintendant en den Inspecteur van den Geneeskundigen Dienst, die ook allen weer onder Defensie ressorteeren. Het behoeft wel geen bewijzen, dat zooveel kapiteins op de brug van dit eenvoudige scheepje, niet anders dan nadeelig kunnen werken op de richtige vaart daarvan. De ongelukkige lagere commandanten weten waarlijk dikwijls niet, tot wien zij zich moeten wenden om hun desiderata in vervulling te doen gaan. En al komen de verschillende verlangens ten slotte wel tot hun recht, zoo gaat er in de verschillende correspondentie, over zooveel schijven, wel zooveel verloren tijd zitten, dat de noodig geachte maatregelen slechts zeer langzaam kunnen genomen worden.

* * *

Het is wel merkwaardig, dat terwijl in onze dagen zooveel belangrijke hervormingen worden tot stand gebracht, het eerst en het meest noodige, dat bovendien weinig of geen geld kost, nagelaten wordt. Wij bedoelen hier een goede regeling van de hoogere bevels-

verhoudingen, culmineerende in de instelling van een Opperbevel in v r e d e s t i j d.

Hoewel naar onze vaste overtuiging, dat deel der zeestrijdkrachten, dat voor de verdediging van het Rijk in Europa bestemd is, ook onder dezen Opperbevelhebber moet ressorteeren, althans wat het strategisch en tactisch gebruik betreft, zullen wij ons daarin voorloopig niet verdiepen en alleen den blik richten op de Landmacht.

De Opperbevelhebber heeft alle strijdkrachten te land en in de lucht onder zijn bevelen, alsmede alle organen, hoe zij ook heeten mogen, die bestemd zijn om die strijdkrachten van het noodige materieel en de noodige uitrusting te voorzien.

Onder dezen vredes-opperbevelhebber moeten dus alle militaire autoriteiten ressorteeren, hoe zij ook heeten mogen. Indien deze bevelsverhouding thans bestond, zou de doorvoering van de verschillende hervormingen, waaronder in de eerste plaats te begrijpen de grensbeveiliging, een heel wat vlotter verloop hebben. Tal van regelingen, voorstellen, aanvragen, verzoeken e.d. zouden dan het reeds zoozeer met arbeid overkropte departement van Defensie niet behoeven te bereiken en verschillende langdradige *adviezen* van verschillende instanties, zouden dan vervangen kunnen worden, door korte en bondige *bevelen* van den Opperbevelhebber.

* * *

Naar den schijn is thans de Chef van den Generalen Staf de Opperbevelhebber, doch inderdaad is zulks het Departement van Defensie en dat achten wij in de gegeven omstandigheden in den grond verkeerd.

Het is uiteraard logisch, dat de man die de verschillende verdedigingsplannen voor ons land in vrede-tijd maakt, ook met de uitvoering in oorlogstijd en de contrôle in vrede-tijd wordt belast en aangezien die voorbereidende autoriteit zeer terecht bij ons is de Chef van den Generalen Staf, behoort deze autoriteit ook te zijn de Opperbevelhebber in vrede-tijd, aan wien o.a. de Commandant van het Veldleger en de Commandant Luchtverdediging ondergeschikt behooren te zijn. Deze Opperbevelhebber moet mitsdien de *eenige* buiten-departementale adviseur van den minister zijn.

Het is thans niet onze bedoeling om het voor en tegen van deze regeling al te diep in beschouwing te nemen, maar wel willen wij vaststellen, dat onder de militaire deskundigen de noodzakelijkheid van de instelling van een opperbevel in vrede-tijd, in onze dagen *algemeen* gevoeld wordt. Men mag over de details van uitvoering nog van meening verschillen, dat een opperbevel in vrede-tijd onafwijsbaar noodzakelijk is, wordt thans wel in alle legerkringen zonder voorbehoud erkend.

* * *

In den tegenwoordigen tijd is er bij de beschouwing van onze hoogere bevelvoering echter nog een belangrijk novum bijgekomen. Tot voor korten tijd toch was van een grensbeveiliging bij ons geen sprake. Gaandeweg zag men in, dat zulks met het oog op de gewijzigde rechtsbegrippen in Europa en op de vorming van gemechaniseerde en gemotoriseerde verbanden voor strategische overvallingen niet meer toelaatbaar was. En zoo ontstonden de 24 grensbataljons van de jonge lichte, weldra versterkt door een nagenoeg gelijk aantal oudere bataljons, welke oudere bataljons naar wij hopen weldra zullen kunnen vervangen worden door jongere, steeds parate bataljons, als n.l. de langere eerste oefentijd zijn beslag zal gekregen hebben.

Het was ongetwijfeld een bewijs van juist inzicht, toen de verschillende grensbataljons tot bepaalde commando's vereenigd en de Territoriale Bevelhebbers in Friesland, Overijssel, Noord-Brabant en Limburg benoemd werden, terwijl enkele dier commando's nog onderverdeeld werden in groepen, omdat anders de rechtstreeksche commando-voering over een zoo groot aantal losse grensbataljons voor die Territoriale Bevelhebbers, mede gelet op de uitgestrektheid van hun gebied, onuitvoerbaar zou worden. Deze commando-voering in het klein strekt ongetwijfeld tot groote verheugenis, maar niet wel te begrijpen is, waarom men de commando-voering over deze grenstroepen in de hoogere regionen niet eveneens beter verzorgd heeft.

* * *

Nu staan de Territoriale Bevelhebbers rechtstreeks onder den Chef van den

Generalen Staf, hetgeen — afgezien van het rechtstreeksche — alleszins juist moet geacht worden, althans indien men, zooals wij, in die autoriteit den vredes-opperbevelhebber zien, want mocht een vredes-opperbevel worden ingesteld, dan behoort natuurlijk en volkomen logisch de grensbeveiliging onder dien opperbevelhebber te ressorteeren. Dat de kustbataljons thans onder den Commandant van de Vesting Holland staan mag een schijn van logica hebben, doch inderdaad heeft de kustbeveiliging — lees mobilisatie-dekking — vóór de mobilisatie, met de eigenlijke kustverdediging door de Vesting Holland weinig te maken.

Dat de Chef van den Generalen Staf, die thans de grenstroepen onder zijn orders heeft, daarover slechts een papieren bevelvoering kan uitoefenen, moet duidelijk zijn voor een ieder, die ook maar eenig inzicht heeft in de overstelpende hoeveelheid werk, die op het bureau van dien Chef, ten behoeve van de voorbereiding van de landsverdediging moet gepresteerd worden, een hoeveelheid, die nog zeer belangrijk zal toenemen, indien die Chef tot opperbevelhebber in vredetijd zal gepromoveerd worden.

Het is daarom dringend noodzakelijk, dat er ten spoedigste een autoriteit met den opperofficiers-rang wordt aangewezen als „Commandant Grensbeveiliging”.

* * *

Deze Commandant, die onder den Chef van den Generalen Staf, (lees vredes-opperbevelhebber) zal moeten ressorteeren, zal belast worden met de uitvoering van den grensdienst, waaronder te verstaan tactische opstelling der grenstroepen met alle bijbehorende zaken (vooral versterkingskunst), oefeningen, krijgstuft, e.d.

Juist nu die grensbeveiliging in wording en in opbouw is en daarbij nog tal van reorganisaties te wachten zijn, is een dergelijk eenhoofdig commando onmisbaar, maar dan moet het een commandant zijn, die de bevelvoering daadwerkelijk uitoefent, d.w.z. het grootste deel van zijn tijd bij de grenstroepen is en door eigen aanschouwing ziet wat er geschiedt en vooral wat er ontbreekt. Als hier een commandant wordt aangewezen, die alsmaar op zijn

bureau zit, dan wordt het opnieuw een papieren bevelvoering en geeft de instelling van het Commando-Grensbeveiliging geen verbetering, daarentegen alleen een papieren schakel meer.

Mogen wij spoedig in een volgende spectatoriale beschouwing kunnen vaststellen, dat de twee belangrijke wijzigingen, die in de hoogere bevelvoering zoo dringend noodig zijn, t.w. een Vredes-Opperbevel en een Commando Grensbeveiliging, haar beslag hebben gekregen.

Onze landsverdediging zal er wèl bij varen!

Nederland-België-Duitsland

De Meimaand heeft een overweldigende activiteit in de internationale politiek gebracht. Duitsland en Italië gingen een „lotsverbondenheid” aan, van een tot dusver in internationale verdragen ongekend verre strekking en Engeland worstelt met Rusland over het aangaan van een anti-agressie-pact, waarbij Frankrijk de bemiddelende derde is. En de Volkenbondvergadering legde ingekomen protesten van China en van den ex-koning van Albanië wegens ondervonden agressie van Japan en Italië onbehandeld ter zijde en stelde de behandeling van de noordelijke neutralen Zweden en Finland onder pressie van zijn Russischen voorzitter MAISKY uit tot September — bij leven en welzijn oftewel ad calendas graecas.

Bij al het daverende rumoer speelde Nederland geen rol. Het vervulde een betere: het bevestigde zijn goede verhouding met zijn twee buurlanden, België en Duitsland. Hare Majesteit de Koningin bracht een officieel bezoek aan België in antwoord op dat van Z. M. Koning LEOPOLD III eenige maanden geleden aan ons land. Dit Koninklijk bezoek aan Brussel en Luik is een schitterende demonstratie geworden van de uitnemende en hartelijke verhouding, welke tusschen buurvölker bestaan kan zonder enig verbond, pact of afspraak, een verhouding slechts gebaseerd op wederzijdsche eerbiediging en vriendschappelijke gezindheid tusschen twee volken, die slechts vrede willen en handhaving van hun onafhankelijkheid n a a r a l l e z i j d e n, en die hun vredesgezind-

heid niet van de daken schreeuwen, omdat zij in alle waarachtigheid niet anders dan vrede willen.

De Koning der Belgen en de Koningin der Nederlanden hebben woorden van diepe beteekenis en groote draagwijdte gesproken.

„Onze natiën,” aldus Koning Leopold, „gaan beide trotsch op een roemrijk verleden. Beide vertrouwen in de vrije instellingen, die zij voor zichzelf hebben uitgebouwd. Beide ijveren bovenal met geestdrift voor den vrede. Maar beide eischen, dat hun lotsbestemming in eigen handen behouden blijft.”

En naar aanleiding van de oproep van onze Koningin aan Haar volk tot morele en geestelijke herbewapening, sprak Koning LEOPOLD de stoute gedachte uit van een „besluit tot een duurzame eensgezindheid” van de kleine staten in Europa met hun meer dan 100 miljoen inwoners:

„Ware het niet wenschelijk, dat het edel initiatief van Uwe Majesteit, uit een zoo helder inzicht van onze menselijke plichten geboren, ook op het internationaal plan zou worden beproefd?”

De kleine staten tellen in Europa meer dan honderd miljoen inwoners. Waarom zouden zij niet op zedelijk en oeconomisch gebied tot een duurzame eensgezindheid besluiten? Waarom zouden zij niet, naar de wijze woorden van Uwe Majesteit, „deze eensgezindheid in toepassing brengen bij de bestrijding van den hooggestegen nood, en de hinderpalen wegnemen, die den wereldopbouw tegenhouden?”

Een dusdanige medewerking zou doelmatig het verheven vredesideaal dienen, dat Uw volk evenals het mijne bezielt. Zij zou een gemeenschappelijk en sereen onderzoek mogelijk maken van de talrijke vraagstukken, die, thans onopgelost, ons aller levensbelangen bedreigen.”

Daarop antwoordde onze Koningin:

„De sympathieke woorden, door Uwe Majesteit gewijd aan de gedachte der morele en geestelijke herbewapening, zullen warmen weerklank vinden in het hart van mijn volk.

De gedachte, neergelegd in dat persoonlijke, tot mijn landgenooten gerichte woord behoeft niet aan staatkundige grenzen gebonden te zijn en ik zal er mij oprecht

over verheugen, wanneer het mogelijk zou blijken, haar in ruimeren kring een concreten vorm te geven.

Evenals Uwe Majesteit acht ik dit geenszins uitgesloten. In het huidig ernstig tijdsgewricht mag tusschen natiën als waartoe onze beide volken behooren niets worden verzuimd, wat, langs den weg van wederzijds elkander begrijpen, zou kunnen leiden tot een duurzame eensgezindheid, op zedelijk en op oeconomisch gebied. Een ernstige poging om tot dien opbouw te geraken, kan bij voorbaat van Nederlands medewerking verzekerd zijn.

Ik vraag mij af, of hier niet zoowel voor Nederland als voor België een belangrijke taak gelegen kan zijn in verband met den sociaal-oconomischen nood, waarin de wereld dieper dreigt te verzinken.”

Een „taak” in een „concreten vorm” voor de kleine staten met hun meer dan 100 miljoen inwoners, die hoewel verdeeld over vele in ver van elkaar gelegen landen en elkaars talen niet verstaande, toch een geestelijke eenheid vormen, omdat ze allen bezield zijn door denzelfden wil: zichzelf te blijven in vrede! Ieder die vele landen in Europa kent, zal ervaren hebben, dat men in de kleine, neutrale staten, ondanks verschil in landaard, steeds getroffen wordt door deze overeenkomstige gezindheid, die inderdaad een geestelijke band vormt tusschen die landen en waarvan men zich als Nederlander wel het meest bewust wordt in België, Scandinavië, Finland en de Oostzeestaten, — vrijwel alle gelegen tusschen de vrije zee aan de eene zijde en aan de andere zijde groote mogendheden, steeds verwickeld in internationale spanningen, die op hun kleine naburen dikwijls weinig aangenaam uitstralen.

En de taak voor die kleine staten zou dan zijn: „bestrijding van den hoog gestegen nood”, „wegnemen van de hinderpalen, die den wereldopbouw tegenhouden”, en van den „sociaal-economischen nood, waarin de wereld dieper dreigt te verzinken”

Het is inderdaad een stoute, maar eveneens een verheven gedachte, die de Koningin en de Koning van twee dier kleine volken uitgesproken hebben. De leiders der groote mogendheden, juist in deze dagen bij het aangaan van verbonden tot uiterste activiteit geprikkeld, hebben geen tijd om er naar te luisteren en wellicht

ook weinig belangstelling, — de grooten zullen immers onder eikaar den dienst wel voor de heele wereld uitmaken, — al achten ze het alle toch wel steeds een belang te vechten om de ziel der neutralen!

De door beide Vorsten uitgesproken gedachte is echter te zeer omljnd, te nauwkeurig omschreven, dan dat ze gerangschikt zoude mogen worden bij de gelegenheids-toespraken, waaraan de internationale politiek tegenwoordig zoo rijk is. De allerhoogste positie en de ernstige karakters van Hen, die deze redevoeringen uitspraken, wettigen de opvatting, dat hier inderdaad gezocht wordt naar eenige verbinding en samenwerking van de kleine staten, die in de groote politiek geen rol spelen, geen rol willen spelen, maar die met hun 100 miljoen, sociaal en economisch, een sterke, zij het niet georganiseerde, groep in Europa vormen.

* * *

Gelijktijdig met het Koninklijk bezoek aan België hebben hooge Nederlandsche autoriteiten: twee ministers en de burgemeesters van Amsterdam en Rotterdam, vergezeld van leidende personen uit industrie en handel, een bezoek gebracht aan Keulen, dat voor onze verhouding met Duitschland zeer belangrijk geweest is, mede in verband met de recente bezoeken van minister STEENBERGHE aan Berlijn en Leipzig. Er zijn in Keulen door onze ministers en de burgemeesters van onze grootste steden, zomede door industriele en financieele corypheeën als dr. FENTENER VAN VLISSINGEN en mr. VAN DER MANDELE en van Duitsche zijde, vele waardeerende redevoeringen gehouden en speciaal door dr. FENTENER VAN VLISSINGEN ook zakelijkharde woorden gesproken, waarvan het weergeven buiten het bestek van De Militaire Spectator valt. Doch dit moet ons van het hart: dat de te Keulen ten aanzien van Duitschland gesproken woorden een totaal andere klank en strekking hadden dan de geest, die in onze pers dikwijls tot uiting komt, zoodra het over Duitschland gaat. Terecht schreef mr. OUD in de *Kölnische Zeitung*, dat persoonlijk samentreffen altijd de beste weg is om elkanders nooden te kennen. En Minister STEENBERGHE sprak in hetzelfde blad de hoop uit, dat de vriendschappelijke betrekkingen tusschen Ne-

derland en Duitschland zich verder ongestoord mogen ontwikkelen en dat daadkrachtige samenwerking tusschen de beide landen verder tot beider bloei moge bijdragen.

Duitschland beoordeele de gezindheid in Nederland te zijnen aanzien naar deze uitspraken van verantwoordelijke staatslieden en niet naar wat onverantwoordelijke persorganen onder vertroebelende invloeden soms schrijven. De Nederlandsche neutraliteit sluit in: vriendschappelijke gezindheid tot zijn naburen, niet slechts tot België, óók tot Duitschland.

* * *

Het Koninklijk bezoek aan België onderzocht bij onzen anderen nabuur, Duitschland, groote belangstelling. Naar aanleiding van dat bezoek schreef de *Deutsche Diplomatische Korrespondenz*:

„Het is voor alle bij een waren vrede geïnteresseerde staten een voldoening, wanneer zij de overtuiging kunnen krijgen, dat landen van de beteekenis en positie van België en Nederland het oprechte streven toonen om, inplaats van de plannen van machtengroepering, welke ook, te bevorderen en daardoor de spanningen te verhoogen, integendeel door een *bewust afstand nemen daarvan* de rustende polen in het Europeesche volkerenleven te vermeerderen en te versterken.

Wat Duitschlands standpunt jegens de beide naburige Noordzeelanden betreft, het is ondubbelzinnig: *het Deutsche rijk eerbiedigt onvoorwaardelijk de onafhankelijkheid van beide landen*, wenscht echter ook die onafhankelijkheid door alle anderen geëerbiedigd te weten. *Alle veronderstellingen betreffende Deutsche plannen tot een overval en tot agressie behooren derhalve zonder meer thuis in het rijk der fabelen*. Zij kunnen dus slechts het doel hebben om de beide staten in de rechtlijnigheid hunner politiek te doen wankelen en hen met de middelen van de laster te brengen in een front, waarbij egocentrische voorstellingen of egoïstische motieven overheerschen en ieder rekening houden met erkend gerechtvaardigde strevingen van anderen ontbreekt.

Duitschland zelf heeft in geen enkel opzicht bedoelingen of bijgedachten om buitenstaanders en hen, die in het geheel niet betrokken zijn bij politieke controversen, welke het zelf nu eenmaal niet bespaard

blijven, daarbij te betrekken. Het verwacht van zijn kant niets anders, dan dat deze derde mogendheden haar welbegrepen belang er in zoeken, dat aanwezige spanningen door haar houding niet eventueel nog verhoogd worden, maar dat in laatste instantie de weg naar een vreedzame oplossing gevonden wordt."

Moge deze, uiteraard met voorkennis van de Duitse regeering gepubliceerde verklaring, na de herhaalde officieele Duitse uitspraken, dat Duitschland onvoorwaardelijk de onafhankelijkheid van Nederland en België eerbiedigt, ons volk immuun maken voor anti-Duitsch gestook uit onzuivere bron.

* * *

Deze Duitse verklaring is wel door onze dagbladers overgenomen, maar merkwaardigerwijze: zonder eenig commentaar, zelfs zonder er in het bijzonder de aandacht op te vestigen.

Deze verklaring, welke volkomen aansluit bij vroegere officieele uitspraken, o.a. in redevoeringen van HITLER, is echter zeer belangrijk voor Nederland zoowel als voor België. Kort gezegd komt ze hierop neer:

Duitschland eerbiedigt de onafhankelijkheid van beide landen, mits zij zich buiten elke machtingroeping houden en dus werkelijk neutraal zijn.

De onafhankelijkheidspolitiek van onze regeering is niet anders dan: werkelijke neutraliteit, vrij blijven van elke machtingroeping, zelfs geen non-agressieverdragen aangaan naar welke zijde ook, omdat zulk een verdrag met één zijde een niet gewilden indruk zou kunnen maken op de andere. *De voor Duitschlands eerbiediging van onze onafhankelijkheid noodige omstandigheid is dus volledig aanwezig.* De handhaving daarvan is door onze regeering verzekerd door, direct toen gevaar voor schending van onze grenzen zou kunnen dreigen, deze te versterken en te bezetten, van welke maatregelen de duurzaamheid verzekerd is door uitbreiding van het contingent, verlenging van den diensttijd en een nieuwe dislocatie van onze weermacht. Elke twijfel aan de zuivere onafhankelijkheidspolitiek van onze regeering en haar volstrekke neutraliteit is dus uitgesloten en evenmin valt er aan te twifelen, dat

ons volk ten deze volledig achter zijn regeering staat. Dat is „de openbare meening” in Nederland. En indien in de pers, die zich zoo gaarne als orgaan van de openbare meening aandient, bij uitzondering een andere, niet neutrale toon aangeslagen wordt, dan heeft men dat in het buitenland niet aan te nemen als de stem van het Nederlandsche volk, maar slechts als individueele uiting van publicisten, wier standpunt niet door het belang van het Nederlandsche volk bepaald wordt, maar vertroebeld is door bij-overwegingen, die met dat belang niets te maken hebben en zelfs daarmee strijdig zijn.

Lotsgemeenschap Duitschland-Italië.

Na de bezetting van Albanië door Italië en de terugneming van Memel door Duitschland heeft Groot-Brittannië het verzoenende standpunt van CHAMBERLAIN en daarmee zijn betrekkelijke passiviteit in de internationale politiek verlaten. Zijn activiteit heeft ten doel een anti-agressiefront in het leven te roepen door uitbreiding van de Britsch-Fransche samenwerking ten Westen van Duitschland en Italië met de Sovjet-Unie en Turkije in het Oosten. Of dit een al dan niet omsingelingspolitiek mag worden genoemd, is spelen met een woord; feit is, dat de as-mogendheden daardoor ingeklemd zullen worden. Zij zijn dus uitsluitend op elkaar aangewezen en zij hebben deze consequentie, die trouwens slechts een voortzetting van hun samenwerking in de laatste jaren beteekent, volledig aanvaard en daartoe op 22 Mei te Berlijn een verdrag van vriendschap en bondgenootschap aangegaan van zoo verre strekking, dat zij hun lot in oorlog en in vrede verbonden hebben. Daardoor hebben zij, nog vóór het anti-agressiepact tot stand gebracht is, gedemonstreerd dat de daardoor verbonden staten — en het staat nu wel reeds vast, dat dit slechts een zeer los en slechts in bepaalde gevallen in werking tredend verbond zal zijn — zullen komen te staan tegenover een éénheidsfront, zeer waarschijnlijk onder een gemeenschappelijk opperbevel.

De considerans van het Duitsch-Italiaansch verdrag van 22 Mei 1939 luidt als volgt:

„De Duitse Rijkskanselier en Zijne Majesteit de koning van Italië en Albanië, keizer van Abessinië, achten het tijdstip aangebroken om de innige verhouding van vriendschap en saamhoorigheid, welke tusschen het nationaal-socialistische Duitschland en het fascistische Italië bestaat, door een plechtig verdrag te bekrachtigen.

Nu door de gemeenschappelijke, voor alle tijden vastgelegde grens tusschen Duitschland en Italië de veilige brug voor wederzijdsche hulp en steunverleening geslagen is, spreken de beide regeeringen zich opnieuw uit ten gunste van de politiek, die, wat haar grondslagen en doeleinden betreft, reeds eerder tusschen haar overeengekomen is, en die succesvol gebleken is zoowel voor de bevordering van de belangen der beide landen alsook voor de beveiliging van den vrede in Europa.

Door de innerlijke verwantschap van hun wereldbeschouwingen en door de groote gemeenschappelijkheid hunner belangen hecht met elkander verbonden, zijn het Duitse en het Italiaansche volk vastbesloten, ook voortaan zijde aan zijde en met vereende krachten op te komen voor de beveiliging van hun levensruimte en voor de handhaving van den vrede. Op dezen hun door de geschiedenis aangegeven weg willen Duitschland en Italië, te midden van een wereld van onrust en ontbinding, zich wijden aan de taak, de grondslagen der Europeesche cultuur te beveiligen.”

De artikelen luiden:

Art. I. De verdragsluitende partijen zullen permanent in voeling met elkander blijven, ten einde zich over alle gemeenschappelijke belangen of over quaesties, die den Europeeschen toestand raken, met elkaar te verstaan.

Art. II. Indien de gemeenschappelijke belangen der verdragsluitende partijen door internationale gebeurtenissen van welken aard ook in gevaar mochten komen, zullen zij onverwijld in overleg treden over de tot handhaving van die belangen te nemen maatregelen.

Indien de veiligheid of andere levensbelangen van een der verdragsluitende partijen van buitenaf mocht worden bedreigd, zal de andere verdragsluitende partij de bedreigde haar volledige politieke en diplomatieke steun ten deel doen vallen om aan die bedreiging een eind te maken.

Art. III. Indien het, tegen de wenschen en de hoop der verdragsluitende partijen in, er toe zou komen, dat een harer in militaire verwickelingen geraakt met een andere mogendheid of met andere mogendheden, zal de andere verdragsluitende partij haar terstond als bondgenoot te hulp komen en haar met al haar strijdkrachten te land, ter zee en in de lucht bijstaan.

Art. IV. Ten einde, als het geval zich voordoet, de snelle nakoming van de in art. III aanvaarde verbondsplichten te verzekeren, zullen de regeeringen der beide verdragsluitende partijen haar samenwerking op militair terrein en op het terrein der oorlogseconomie nog inniger maken.

Op dezelfde wijze zullen de beide regeeringen zich ook voortdurend verstaan over andere, voor de feitelijke uitvoering van de bepalingen van dit pact noodzakelijke maatregelen.

De beide regeeringen zullen met het oog op de hierboven in de alinea's 1 en 2 aangeduide doeleinden, permanente commissies vormen, die onder leiding van de beide ministers van Buitenlandsche Zaken zullen staan.

Art. V. De verdragsluitende partijen verplichten zich thans reeds, in geval van een gemeenschappelijk gevoerden oorlog, wapenstilstand en vrede slechts in volkomen overeenstemming te sluiten.

Art. VI. De beide verdragsluitende partijen zijn zich de betekenis bewust, welke aan haar gemeenschappelijke betrekkingen tot de met haar bevriende mogendheden moet worden toegekend. Zij zijn vastbesloten, deze betrekkingen ook voortaan te handhaven en er gezamenlijk vorm aan te geven, overeenkomstig de gelijksoortige belangen, waardoor zij met die mogendheden verbonden zijn.

Art. VII. Dit verdrag treedt terstond na de onderteekening in werking. De beide verdragsluitende partijen zijn het er over eens, de eerste periode van zijn geldigheid op tien jaar vast te stellen. Zij zullen zich tijdig vóór het verstrijken van dien termijn over de verlenging van den geldigheidsduur van het verdrag verstaan.

* * *

Permanent in voeling met elkander blijven over den Europeeschen toestand — overleg als de gemeenschappelijke belangen in gevaar komen — politieke en diplomatieke steun als één der partijen bedreigd wordt — bijstand met alle strijd-

krachten als „tegen den wensch en de hoop” der partijen een harer in militaire verwickelingen geraakt — nog inniger samenwerking door permanente commissies op militair en oorlogs-economisch gebied — wapenstilstand en vredessluiting slechts in volkomen overeenstemming — dit alles vormt inderdaad volledige lotsverbondenheid, *lots g e m e e n s c h a p*

Naar verluidt zullen nog drie annexen bij het verdrag komen betreffende: 1e. de militaire hulp en de vorming van een gemeenschappelijk opperbevel, 2e. de economische samenwerking in oorlog en vrede, 3e. de verdeling van invloed-zônes in Europa, het gebied van de Middellandsche Zee en Afrika.

* * *

Is de strekking van het verbond slechts defensief of sluit zij agressie niet uit? Art. III spreekt van bijstand indien een der partijen in „militaire verwickelingen” geraakt, dus in alle gevallen, zoowel bij verdediging als bij aanval.

Maar wat is de bedoeling van partijen? De considerans zegt het: „ook voortaan, zijde aan zijde, en met vereende krachten op te komen, voor de beveiliging van hun levensruimte en voor de handhaving van den vrede”.

Het laatste is duidelijk, handhaving van den vrede, maar wat is „beveiliging van hun levensruimte” (*Sicherung ihres Lebensraumes*)? Wat is de „levensruimte” van een volk? Hier hebben wij te doen met een nieuwe terminologie, afkomstig uit de nieuwe „ideologieën”, fascisme en nationaal-socialisme. Levensruimte omvat niet slechts het oude begrip „grondgebied”, het territorium binnen de landsgrenzen. Een klare definitie van het begrip levensruimte hebben wij noch in de fascistische, noch in de nationaal-socialistische programma's of litteratuur kunnen vinden. Wel blijkt, dat levensruimte niet slechts omvat het gebied waarop het volk gesloten leeft, doch ook dat, waarop afgescheiden volksgroepen leven, mede dat, waarheen het volk zijn productie afzet of waar het zijn bevolkingsoverschot een bestaan wil doen vinden en voort dat waarvan het zijn levensbehoeften of grondstoffen betreft. „Levensruimte” is dus een wel zeer verstrekkend begrip, dat het meest overeenkomt met „belangengebied”.

Een toepasselijke beschouwing vonden wij in een artikel van den Romeinschen correspondent van de *Kölnische Zeitung*, waarin deze Italiaansche opvattingen weer geeft:

„De as-staten hadden behoefte aan levensruimte, maar deze bevindt zich in gebieden, welke voldoen aan de levensbelangen van beide landen. Die belangen zijn echter van verschillende natuur. Er zijn er in landen, welke naar hun lotsbestel (*schicksalmässig*) met de eene of de andere natie van de as samenhangen. Tegen deze territoria, die zich in Europa bevinden, is geenerlei agressieve politiek van de as gericht, hier zou slechts de wensch bestaan naar een oprechte samenwerking en een wederzijdsche werkelijkheidspolitiek van solidariteit en vooruitgang. Andere levensruimten, die voldoen aan de vitale belangen van Duitschland en Italië, bevinden zich in Afrika. Het betreft hier, naar semi-officieele uitlatingen, vraagstukken van arbeidsmogelijkheid en gelijkstelling der posities in den zin van internationale bewegingsvrijheid.”

* * *

Er wonen 30.000 Duitschers in ons land, Duitschland betreft levensmiddelen en andere goederen van Nederland en het zet er veel van zijn producten af. In den wijden zin van het begrip zou ook ons land dus deel uitmaken van de Duitse „levensruimte”. Het is dus ook voor ons land van belang, wat in den considerans van het Duitisch-Italiaansch verdrag bedoeld wordt met „*Sicherung ihres Lebensraumes*.”

Wij vroegen daarom aan een Duitse autoriteit op den man af: „wat beteekent ten aanzien van Nederland *beveiliging van Duitse levensruimte*?”

Het antwoord kwam hierop neer: „beveiliging, dus handhaving van de levensbelangen van het Duitse volk, waarbij Nederland betrokken is. Leven thans Duitschers onbelemmerd in Nederland en Nederlanders in Duitschland, betreft thans Duitschland goederen uit Nederland en Nederland uit Duitschland, is thans Nederland onafhankelijk van Duitschland en van elke andere mogendheid, dan heeft Duitschland te dezen aanzien slechts één belang, n.l. dat dit alles zoo blijft. Levensruimte gaat over en weer over de grenzen heen en

met *beveiliging van levensruimte* — en let wel: er staat *beveiliging*, niet *uitbreiding van levensruimte* — wordt niet meer bedoeld dan *handhaving van bestaande middelen tot levensmogelijkheid*, *handhaving van bestaande levensverhoudingen* en *belangen met volledige erkenning en handhaving der bestaande territoriale grenzen.*”

Anti-agressiepact.

Bijna drie maanden reeds werken Engeland en Frankrijk aan het anti-agressiepact met de Sovjets, maar vooralsnog zonder resultaat wegens de onverzettelijkheid van Rusland, dat een geheel wederkeerige overeenkomst eischt, wat Engeland aanvankelijk niet wilde. STALIN rekt tergend, wetende, dat de westelijke mogendheden Rusland noodig hebben en dit is voor de communisten reeds een triomf. STALIN heeft LITWINOF-FINKELSTEIN, die vele jaren Rusland diplomatiek vertegenwoordigde, doch blijkbaar te soepel geworden was, aan den dijk gezet.

Op 26 Mei zijn de Britsch-Fransche voorstellen naar Leningrad gezonden. Gepubliceerd zijn ze niet, maar volgens de *Evening News* is de inhoud als volgt:

Par. 1. *De Sovjet-Unie zal onmiddellijk Engeland en Frankrijk te hulp komen, wanneer deze mogendheden onder de volgende omstandigheden in een oorlog worden mee-gesleurd:*

1. *ten gevolge van een onmiddellijken aanval op deze mogendheden;*
2. *tengevolge van het ten uitvoer leggen van de garantie-beloften van deze mogendheden aan andere staten;*
3. *tengevolge van het beantwoorden van ieder verzoek om hulp door eenige Europeesche mogendheid, welke het slachtoffer is van een aanval.*

Indien de Sovjet-Unie in een oorlog wordt betrokken tengevolge van een der drie genoemde punten, zullen Engeland en Frankrijk de Sovjet-Unie te hulp komen.

Par. 2. *De hulp zal worden gegeven overeenkomstig artikel 16 van het handvest van den Volkenbond.*

Par. 3. *De beste wijze van het verleenen van hulp zal worden bestudeerd in besprekingen tusschen de drie mogendheden.*

Par. 4. *In geval van een aanval zullen onmiddellijk besprekingen tusschen de drie mogendheden worden gevoerd.*

Par. 5. *De belangen van de mogendheden, aan wie hulp wordt verleend, moeten ge-eerbiedigd worden.*

Par. 6. *Het verdrag is gesloten voor een tijdvak van vijf jaar.*

De Russische minister van buitenlandsche zaken, MOLOTOW, heeft in een op 31 Mei voor het Sovjet-parlement gehouden rede dit voorstel „*ondoeltreffend*” genoemd. De Sovjet-Unie staat op een pact van uitsluitend defensieven aard, een garantie aan alle buurlanden van de Sovjet-Unie en een concrete overeenkomst van bijstand voor het geval een der ondertekenaars aangevallen wordt.

Voor de neutralen, dus ook voor Nederland, is het meest belangrijk paragraaf 3 van het voorstel. Mede in verband met Engelsche en Fransche perscommentaren zou deze paragraaf beteekenen: als enig land in Europa zijn onafhankelijkheid bedreigd acht, — als het zich daartegen verzet met eigen wapenen (zoo een strategische overvaling tijd laat!), — als het dan de hulp inroept van Engeland, Frankrijk en/of de Sovjet-Unie, — als een dezer mogendheden den oproep zou beantwoorden, — dan eerst zal de overeenkomst tot gevolg hebben, dat de twee anderen automatisch er bij betrokken zouden worden. Of het overvallen land er dan nog veel aan zal hebben, is een vraag; blijkbaar hoopt men van deze overeenkomst een preventieve werking: dat de mogelijkheid van hulp van Engeland, Frankrijk en Rusland, aan een overvallen staat, Duitschland en Italië van agressie terughouden zal. Maar méér dan die mogelijkheid bestond al in het geval van Tsjecho-Slowakije: daargelaten de nooit nagekomen sanctiebepalingen in art. 16 van het Volkenbondshandvest, volgens welke Engeland had kunnen optreden, waren Frankrijk en Rusland door overeenkomsten met Tsjecho-Slowakije verplicht geweest dit land bij te staan en ze hebben het niet gedaan. Als het anti-agressieverbond geen verdere strekking krijgt, dan is het eenige verschil met den tegenwoordigen toestand, dat als en als en als of Engeland, of Frankrijk of Rusland een van alle aan een oproep om hulp gevolg geeft, de beide andere ook moeten helpen. Als . . . Maar als niet één dezer landen begint aan den oproep om hulp te voldoen, waartoe niets ze verplicht, dan behoeven de andere het ook niet te doen. En dan zal het over-

vallen, zichzelf met de wapens verdedigende en hulp vragende kleine land alleen staan, precies zooals Tsjecho-Slowakije alleen gelaten is.

De kleine landen, die eventueel door agressie van een der as-mogendheden zouden kunnen worden bedreigd, verkrijgen dus geen enkele zekerheid van hulp der anti-agressiestaten, die ze trouwens ook niet gevraagd hebben, omdat zij hun heil uitsluitend zien in onafhankelijkheidspolitiek. Zelf afweerbereid zijn eigen grenzen naar alle zijden permanent beveiligen, is de eenige zekerheid voor de neutralen — en dat doet Nederland.

De *Matin* schrijft nog:

„Voorts doet men opmerken, dat de territoriale onschendbaarheid van Nederland en Zwitserland gewaarborgd is door Frankrijk en Engeland, altijd op voorwaarde, dat deze twee neutrale staten, ingeval zij bedreigd zouden worden, er de voorkeur aan geven het risico te loopen bij algemeene vijandelijkheden betrokken te worden, liever dan af te zien van hun onafhankelijkheid, hoewel de nieuwe garanties slechts van toepassing zijn, wanneer de landen, waarop zij betrekking hebben, besluiten zich zelf tegen een daad van agressie te verdedigen.”

Deze laatste „opmerking” raakt kant noch wal en zoo ze niet het doel heeft wantrouwen tegen Nederland en Zwitserland op te wekken bij de juist op dit punt zeer gevoelige as-mogendheden, dan kan ze dat zeker ten gevolge hebben.

Van eenigen waarborg door Frankrijk en Engeland aan Nederland en Zwitserland, op welke „voorwaarde” dan ook, is hier niets bekend en het is niet te bout deze „opmerking” als verzinsel te kwalificeeren.

Volkenbond.

Bij de opening der zitting van den Volkenbondsraad, onder voorzitterschap van den Rus MAISKY, legde Lord HALIFAX buiten de agenda om een verklaring af. De veranderingen in Europa sinds September, zoo zei hij, hebben de Britsche regeering genoodzaakt tot een zekere actie en verplichtingen van bijzonderen aard op

zich te nemen, die op vreedzame en precies omschreven doeleinden gericht zijn. Het was onmogelijk deze actie door tusschenkomst van den Volkenbond uit te voeren, waardoor diens invloed en werkzaamheid aangetast is, maar als de onderhandelingen voltooid zijn, zal Engeland de resultaten te gelegener tijd meedeelen aan den Volkenbond, waaraan Engeland niet minder krachtig dan ooit te voren vasthoudt. — Zeer logisch was dit betoog niet: praktisch ageeren buiten den Volkenbond, theoretisch er aan vasthouden.

BONNET nam hetzelfde standpunt in: wij moeten vaststellen, dat de Volkenbond niet in staat gebleken is tegenover de op elkaar volgende beroeringen de noodzakelijke geneesmiddelen toe te passen; dat kunnen wij echter niet veroordeelen en de Volkenbond blijft de bewaarder van de groote gedachten, waardoor de politiek der landen, die het Volkenbondsverdrag eerbiedigen, van dag tot dag beziel blijft. — Als het niet zoo'n hooge vergadering was zou men denken: ze zeggen maar wat. Welke van de landen, die dan het Volkenbondsverdrag „eerbiedigen”, is de sanctieverplichtingen volgens art. 16 nagekomen ten aanzien van Tsjecho-Slowakije? Wee den kleinen landen, die er nog iets van zouden verwachten!

Het beroep van China op den Volkenbond, leidde tot twee resoluties, waarvan de Chineesche afgevaardigde zei, dat ze in het geheel geen vooruitgang brachten.

Finland en Zweden kwamen met de door ons herhaaldelijk besproken quaestie van de versterking der Aolands-eilanden. MAISKY, nu niet als voorzitter maar als afgevaardigde van Rusland, verlangde verdaging van dit voorstel tot September. Finland en Zweden verklaarden verdaging onaannemelijk op grond van veiligheidsoverwegingen, waarop MAISKY, nu weer als voorzitter, aankondigde, dat over het Aoland-rapport niet gestemd zou worden, maar dat het, met de afgelegde verklaringen... in de notulen zou worden opgenomen.

Finland, in overleg met Zweden, heeft het Volkenbondsverdrag nu eens wel geeerbiedigd, door de Aolands-eilanden niet op eigen gezag te versterken, maar eerst toestemming te vragen van den Volkenbond. Resultaat: het verzoek komt in de notulen!

Scandinavië, Finland en de Randstaten.

Is het te verwonderen, dat het wantrouwen van de Noordelijke landen tegen de Volkenbondspolitiek van de Westelijke groote mogendheden toeneemt? Dat is sterk tot uiting gekomen nadat de *Times* betoogd had, dat art. 16 van het Volkenbondsverdrag (het Sanctie-artikel) tot grondslag van de gemeenschappelijke Engelsch—Fransch—Sovjetrussische politiek gemaakt zou kunnen worden. De Zweedsche professor BAGGE heeft in *Nya Dagligt Allehanda* gepleit voor het uittreden van Zweden uit den Volkenbond. En *Stockholms Tidningen* schrijft: „Snel genoeg kunnen wij gedwongen worden Genève vaarwel te zeggen, als bevestigd wordt, dat de Volkenbondsmachinerie en het Sanctie-artikel benut worden om het Engelsch—Russische verbond tot stand te brengen.

Dat de vertegenwoordigers der groote mogendheden de vergadering te Genève gebruikten als hoofdpunt hun verbonds-onderhandelingen te bevorderen, hoewel formeel naast de Raadszitting en natuurlijk zonder dat de vertegenwoordigers der neutrale staten het geringste daarmee te doen hadden, moest een slechten indruk maken op de openbare meening in de landen, die zich buiten alle verbonden houden. Als de Aolands-quaestie niet op de agenda gestaan had, was er alle reden geweest voor den Zweedschen minister van buitenlandsche zaken om verre te blijven van een zitting te Genève met dit karakter. Deze methoden der groote mogendheden dwingen de neutralen tot een verandering van hun positie. Wij moeten er voor bedanken dobbelsteenen in het spel der groote mogendheden te zijn.”

* * *

Op Duitschlands aanbieding van non-agressieverdragen hebben Finland, Zweden en Noorwegen geantwoord, dat zij zich niet door Duitschland bedreigd gevoelen en dat zij, met handhaving van de beginselen van neutraliteit, integriteit en onafhankelijkheid voornemens zijn met geen enkel land non-agressieverdragen te sluiten. Denemarken en Lithauen hebben zich tot een niet-aanvalsverdrag bereid verklaard; Estland en Letland onderhandelen nog met Duitschland.

De spanning tusschen Duitschland en

Polen houdt door wederzijdsche incidenten nog aan. Kolonel Beck, de Poolsche minister van buitenlandsche zaken, heeft in zijn op 5 Mei in het parlement gehouden rede echter o.a. verklaard: „*Polen acht elke bespreking met Duitschland mogelijk*; het wil objectief, vol goeden moed en rekening houdend met de ervaringen van den laatsten tijd, onderhandelen. Maar het wil geen vrede tot elken prijs; het wil zijn belangen erkend zien en het stelt zijn eer boven alles.”

* * *

Engelsche beschouwing over Duitschlands oorlogspotentieel.

Aan een beschouwing in de *Financial Times* over Duitschlands oorlogspotentieel ontleenen wij het volgende:

Er zijn vier hoofdvereischen voor het succesvol voeren van een oorlog: de mogelijkheid om de militaire en civiele bevolking redelijk goed te voeden, de voorziening van industrieele grondstoffen, de capaciteit om oorlogsmateriaal te fabriceren, en de voorziening van reserve-troepen.

Duitschland kan tot ongeveer 80 % zichzelf van voedsel voorzien. De graanpositie schijnt op het oogenblik redelijk gunstig. De oogst van het vorige jaar was voldoende voor de behoeften. De vleeschpositie is nauwelijks bevredigend en er is een groot tekort aan melkproducten en vetten. In vreedestijd zijn Duitschlands voedselbronnen voldoende. In oorlogstijd zou de productie vermoedelijk kleiner worden en tegelijkertijd zou er grooter verbruik zijn, want soldaten eten meer dan arbeiders. Door intensivering van de rantsoeneering, door het betrekken van voedsel uit Oost-Europa en door het handhaven van invoer van sommige producten uit de neutrale landen door die met oorlog te bedreigen, zou Duitschland in staat zijn in oorlogstijd zijn voedselvoorziening eenigermate op peil te houden.

Duitschlands binnenlandsche productie van grondstoffen voor oorlogsmateriaal is ontoereikend. Van zeven groepen industrieele materialen is een bijna onuitputtelijke voorziening noodig voor succesvol doorvoeren van den oorlog, n.l. olie, ijzererts, niet-ijzer-metalen, hout, rubber, steenkolen en textielproducten. In slechts twee van deze groepen — steenkolen en hout — kan Duitschland zelf voor zijn voorziening

zorgen. Aan olie en petroleum verbruikt Groot-Duitschland in vreedetijd $6\frac{1}{4}$ millioen ton. In oorlogstijd zou het verbruik van de burgerbevolking drastisch worden verminderd, maar leger, luchtmacht en vloot zouden, afgaande op Deutsche gegevens, in totaal 15—20 millioen ton noodig hebben. De tegenwoordige binnenlandsche productie bedraagt $2\frac{1}{2}$ millioen ton. Deze hoeveelheid zou in oorlogstijd kunnen worden vergroot, ten koste van geweldige bedragen voor steenkolen, arbeidskrachten en kapitaalinvesteeringen, — vier ton steenkolen worden vereischt om één ton petroleum te maken. Vergrooting van de binnenlandsche olieproductie met vier millioen ton is onwaarschijnlijk en dan zal nog 8—16 millioen ton meer moeten worden ingevoerd. De invoer uit Roemenië kan worden uitgebreid tot ongeveer 7 à 8 millioen ton, mits vervoer mogelijk is, maar Roemeensche olie voldoet niet aan de eischen voor vliegmaschinen.

Het verbruik aan ijzererts is ongeveer 30 millioen ton per jaar. Hiervan wordt de helft in gewicht (maar veel minder in ijzervolume) in Groot-Duitschland geproduceerd. In 1938 werden 22 millioen ton erts ingevoerd uit Zweden, Lotharingen, Spanje en andere landen. Zweedsch erts is het voornaamste voor de wapenfabricatie, want het is van de beste kwaliteit. In oorlogstijd zou het technisch onmogelijk zijn het te vervangen door het minderwaardige binnenlandsche erts. Maar zelfs al zou Zweedsch erts ongelimiteerd verkrijgbaar zijn, zou Duitschland moeite hebben om het te vervoeren. In vreedetijd gaat het grootste deel er van langs de Westkust van Scandinavië door de Noordzee en via den Rijn. Het is mogelijk hiervoor een anderen weg te kiezen en zonder twijfel zijn plannen voorbereid om dat te doen. Maar zulk een omlegging zou zoowel de kosten van de staalproductie als de druk op het binnenlandsche vervoer doen toenemen. (De „andere weg” voor het transport van Zweedsch ijzererts naar Duitschland kan slechts over de Oostzee loopen en daarom is de herhaaldelijk door ons besproken quaestie der Finsche Aolandseilanden zoo belangrijk. Spectator.).

Aan ten hoogste een vijfde van de rubberbehoefte kan worden voldaan door Buna (kunstmatige rubber), zelfs in vreedetijd. Niet meer dan een derde van de ver-

eischte hoeveelheden textielvezels kan door kunstmatige vezels worden gedekt. Wat niet-ijzer-metalen betreft, hangt Duitschland af van buitenlandsche bronnen voor zijn nikkel, bijna al zijn koper, het meeste van zijn lood, een deel van zijn zink, en in oorlogstijd zou het zelf enkel voor voldoende hoeveelheden aluminium en magnesium kunnen zorgen. Voor hout kan het zelf geheel zorgen, sinds de bosschen van Tsjecho-Slowakije voor den kap beschikbaar zijn. Steenkolen en bruinkolen heeft Duitschland zelf meer dan voldoende.

* * *

Duitschlands wapenindustrie is inderdaad zeer sterk; grooter dan de Engelsche en zij kan wel even groot zijn als die van Engeland en Frankrijk samen. Volgens de volkstelling in 1938, waarin Oostenrijk en Tsjecho-Slowakije niet begrepen, waren er 3.740.000 arbeiders in de ijzer- en staal-, alsmede in de metaal- en machine-industrie. In Engeland zijn er slechts 2.570.000. De Deutsche staalindustrie heeft een capaciteit van 25.000.000 ton, de Engelsche slechts 14.500.000. Tot voor kort was de Deutsche productie van vliegtuigen twee- of driemaal zoo groot als de Engelsche. De Engelsche vliegtuig-productie stijgt thans zeer snel. In de chemische industrie heeft de Deutsche producent waarschijnlijk eenige meerderheid. Als Duitschland in staat was zich de grondstoffen te verschaffen om deze gigantische industriele oorlogsmachine aan voedsel te helpen, zou het zeker in geen geval voor Engeland en Frankrijk onderdoen. De luchtbescherming van de sleutel-industrie is in Duitschland verder gevorderd dan in Engeland. Als de Russische industrie zich niet ontwikkeld had en als de geallieerden niet in staat waren van de Vereenigde Staten te koopen, en als de Duitschers zichzelf konden voorzien van de noodzakelijke grondstoffen, zou hun land in een geweldig machtige positie verkeeren voor het voeren van een langdurigen oorlog, maar dit zijn drie gewichtige omstandigheden.

Het binnenlandsche transportprobleem is heel moeilijk. Het particuliere gebruik van de spoorwegen is al beperkt en er zijn geen aanvullende hulpbronnen voor het extra verkeer, dat een oorlog met zich zou brengen. Meer gebruik van de autowegen zou

het benzine-verbruik belangrijk doen toenemen.

Door het geheele systeem heen is inderdaad de spanning van de herbewapening in hooge mate merkbaar. De spanning in het transportstelsel en in de electriciteitsvoorziening en de onbekwaamheid van de industrie om het noodzakelijke onderhoudswerk te verrichten, vormen één van zijn aspecten. Een tienurendag is nu regel geworden en zelfs in de kolenmijnen is de arbeidsduur verlengd tot $8\frac{3}{4}$ uur. Deze arbeidsintensiteit, gevoegd bij de schrale voedselvoorziening en onvoldoende vervangmiddelen, moet de Deutsche volkskracht op den duur ondermijnen, zooals ook het psychologisch effect van dit tempo het moreel op den duur moet verzwakken.

* * *

De *Financial Times* concludeert, dat er ernstige twijfel bestaat ten opzichte van Duitschlands economische macht ingeval van een *langdurigen* oorlog. Als Duitschland naburige neutralen zou kunnen dwingen tot levering van essentiele grondstoffen op crediet en als deze grondstoffen aan de Engelsch-Fransche blokkade kunnen ontsnappen, zal de positie anders worden. Als de Deutsche onderzeebooten bovendien in staat zouden zijn Engelsche en Fransche aanvoeren, in het bijzonder uit Amerika, af te snijden, zou hetzelfde geval zich voordoen, maar dat is niet waarschijnlijk. In het begin van 1939 hadden Engeland en Frankrijk 1.800.000 ton aan oorlogsschepen, de gecombineerde Deutsche en Italiaansche vloten slechts 620.000 ton. Bovendien hadden Engeland en Frankrijk tezamen 670.000 ton in aanbouw, tegen Duitschland en Italië 400.000 ton. De Engelsche en Fransche koopvaardijvloten beschikken tezamen over 23.600.000 ton tegen 22.450.000 ton in 1914, de Deutsche koopvaardijvloot 4.230.000 ton tegen 5.130.000 ton in 1914. Het is duidelijk, dat Duitschlands positie sterk zou zijn als het de Engelsche en Fransche schepen zou kunnen vernietigen, want Engeland en Frankrijk zijn even afhankelijk van den invoer als Duitschland.

De geheele Deutsche structuur wekt den indruk, dat zijn maximale oorlogsmacht terstond ontwikkeld zou worden. Er is geen reserve kracht, in financieel, industrieel of arbeids-opzicht en ook niet moreel. De

oorlogspotentieel van Engeland en Frankrijk zal gestadig toenemen. In het Engelsche stelsel is groote slapheid — werkloosheid, hooge levensstandaard, economische privileges — en deze slapheid kan slechts in oorlogstijd worden opgeheven. In een nieuwen oorlog zou Engeland zijn maximum aan krachtsinspanning gemakkelijker bereiken dan in 1914-'18, maar langen tijd nadat Duitschland de zijne had bereikt.

Het zou inderdaad op elken logischen grondslag zelfmoord voor de Deutsche Regeering beteekenen tot een oorlog te besluiten. Na zes maanden zou het tempo van de Deutsche militaire krachtsinspanning hoogstwaarschijnlijk verslappen en na een jaar zou Duitschland met de zwaarste en ernstigste moeilijkheden te kampen hebben, zonder eenige kans op een uiteindelijk succes. Deze feiten zijn even goed in Duitschland bekend als in Engeland. Bij een wanhopige poging om een bliksemsnelle oorlog te winnen door een overweldigenden druk op de Maginot-linie, gepaard met massale luchtaanvallen, lijkt de mogelijkheid op succes zeer klein. De gecombineerde Engelsche en Fransche luchtmachten zouden stellig den voorsprong te niet doen, zelfs als de Maginot-linie zou worden gebroken. Het is moeilijk te gelooven, dat Duitschland met één slag een beslissende meerderheid tot stand zou kunnen brengen. In het begin zou Duitschlands kans het grootst zijn. Voor Engeland en Frankrijk is de eerste behoefte voor bondgenooten te zorgen, zoodat het voor Duitschland duidelijk onmogelijk zou zijn een bliksemsnelle oorlog te winnen. De tweede is krachtig voort te gaan met het versterken van de defensie, vooral in de lucht. De derde is de industrie te mobiliseeren teneinde de oorlogspotentieel tot een maximum op te voeren op een zoo vroeg mogelijk tijdstip. De vierde is Duitschlands voorziening van oorlogsmaterialen te verhinderen. Op den langen duur zou er, bij voortgezette krachtsinspanning, geen twijfel bestaan aan Duitschlands zwakte. Englands taak is de Nazi-leiders er van te overtuigen, dat hun gedachte aan een bliksemsnelle overwinning een desillusie is. Om die taak te verwezenlijken zal slechts een maximale voorbereiding voldoende kunnen zijn. Aldus de *Financial Times*.